

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۳/۱۶

راتولونکی: محمد عارف رسولي

د واټرشېډ منجمنت څه شی دی او گټې یې کومې ديې

سریزه:

خبر شوم چې په هېواد کې ځینې ادارې د واټرشېډ په هکله ځینې کارونه تر لاس لاندې نیسي، دا خورا نیک قدم او پروگرام دی، خدای وکړي چې په مسلکي توګه یې پیل کړي ځکه دا یوه پېچلې مسله ده او هر اړخیزه څو سکتوري مدیریت غواړي. د طبیعي منابعو، اوبو او ځمکې په مدیریت کې یوه مشهوره خبره ده چې وايي: د ځمکو او د هغې د خاورې د بیا رغونې هره پرژوه باید د اوبو د مدیریت پر وړه هم وي، په دې معنی چې د اوبو، ځمکو او د ځمکو د نباتي فرش مدیریت له یو بله نه شو بېلولی. همدارنګه، د واټرشېډ او نن سبا د لنډسکېپ په پروژو او پروگرامونو کې بریا هغه وخت تر لاسه کولای شو چې:

(۱) د ځایي خلکو په معیشت او د هغوی په ټولنیزه وده او سازمانونو پانګونه وکړو،

(۲) د سیمې په ایکالوجیکي بیا رغونه چې د ژوند تنوع، ایکوسیسټمونو، طبیعي منابعو لکه څر ځایونو، ځنگلونو او چاپېریال ساتنې ټولو باندې تمرکز وکړو. که دا کار ونه کړو د واټرشېډ منجمنت په نامه یوازې د انجنیرۍ او ساختماني کارونه کار نه ورکوي.

نو زما هیله ده چې که ممکنه وي له درنو دوستانو او لوستونکو سره څه معلومات شریک کړم. که اړتیا وي او هر پروگرام تخنیکي مرستو ته اړتیا ولري زه او یو شمېر نور مسلکي کسان ورسره مرسته کولی شو او دا خپل مسولیت بولو.

د واټرشېډ منجمنت په هکله، د نړیوال بانک له منابعو راټول شوی مطلب:

واټرشېډونه (درې) د اکالوجیکي پانګو د اغیزمن مدیریت لپاره موثر واحدونه دي. کله چې تاسو د اقتصادي فعالیتونو سره تړلي خواص او د هغو اغیزې په یوه واټرشېډ کې په ځایي، سیمه ایزه، پورته او کښته خواوو ته په نظر کې ونیسئ. واټرشېډونه په زیاتېدونکي توګه د زرغونو زېربناوو په توګه پېژندل کېږي، کوم چې د اقتصادي گټو یوه لړۍ تر لاسه کوي. په غرنیو ملکونو لکه نیپال کې، واټرشېډ منجمنت مهمو اقتصادي موخو ته د رسېدو سره مرسته کوي او د اقلیم د بدلون په وړاندې مقاومت زیاتوي.

واټرشېډ منجمنت و زیاتو هغو فعالیتونو ته وايي چې د زرغوني زېربنا لکه د تېراس کولو، په قطارونو کې او د ځمکې د پوښلو کښتونو کرل، د کښتونو پاته شوني کارول، د ملچ نه کار اخیستلو، د تریبچ یا ژورو ویالو او بندونو یا پولو جوړولو، د ځنگلونو د بیا رغونې او نوي ځنګل کېنولو او د څړولو د فعالیتونو بیا کتنه او اصلاح په کې شامل دي. د خاورې د تخریب او له لاسه وتو او د کښته خواته رسوباتو حد اقل ته رسول د واټرشېډ د مدیریت یو له مشهودو او سملاسي گټو څخه دي، چې مثبتې اغیزې یې په زیاتو اقتصادي سکتورونو کې د کرنې، هایډروپاور، او اوبو په ګډون کې درک کېدی شي. دا فعالیتونه همدارنګه مرسته کوي چې د اوبو جریان تنظیم کړي، خاورې په خپلو ځایو کې باثباته او محکمې کړي، د خاورې حاصلخېزي وساتي، د خاورې د اوبو ساتلو ظرفیت لوړ کړي، په کښته سیندونو کې د اوبو کیفیت تنظیم او خوندي کړي، د کم عمقه او ژورو ځمکه ښوېدونو تنظیم او مدیریت وکړي، او کاربن جذب او ذخیره کړي، کاربن به د ځمکې او خاورې عضوي مواد او د خاورې د بدایني نور عناصر لکه نایتروجن، پاسفورس او پوتاشیم په زیاتوالي کې به هم مرسته وکړي او ځمکه به بدایه او غني کړي. همدارنګه، دا فعالیتونه د ځمکو خاوندانو او ځایي خلکو ته نورې گټې هم لري لکه د سون توکي برابرې او څارویو ته واښه برابرې. د

د پاڼو شمېره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رایرلو مخکې په خبر و لولئ

واټرشيډ د مدیریت زیاتي گټي نه یوازي د کرنې، انرژي، او اوبو په سکتورونو کې دي بلکه همدارنگه د بېرنيو پېښو او خطرونو په کمولو، ترانسپورټشن، او د اقلیم د بدلو په وړاندې په مبارزه کې هم ښه ونډه لري.

که مور پورته واټرشيډ ته وگورو ایا پورته ځمکې له کښته کرنیزو ځمکو بېلولی شو؟ که د پورته ځمکو گیاهی فرش ورک شي د باران په وخت به څه پېښ شي؟

په کرنه او کلیوالي سیمو په انکشاف کې:

خاوره غذایی مواد ذخیره کوي په کومو چې کښتونه او گیایو تړاو لري. نو واټرشيډ منجمنت د خاورې د غذایی موادو د له له منځه تلو مخه نیسي، دا غذایی مواد کښتونو ته برابروي او د نورو کیمیاوي سرو اړتیا کموي. یو شمېر مطالعاتو او څېړنو ښودلي ده چې تېراسونه، په قطارو کې کرل، د بلبې کمول، او نور فعالیتونه کوم چې د خاورې ضایع کېدلو مخه نیسي همدارنگه د د نباتاتو د ودې لپاره د غذایی موادو د ضایع کېدو مخه هم نیسي، نو ځکه د کښتونو کرنیز حاصلات زیاتوي: (see, e.g., Atreya et al. 2008, Das and Bauer 2012); همدارنگه، د تشو لرونکي او اوبو جذبونکي خاورې زیات رطوبت ساتي، دا توان لري چې کښتونو ته زیاتي اوبه تهیه کړي، او دا اړتیا کموي چې اوبه له بل ځای څخه راولوبه قطارونو کې کرل شوي (Pandit, Shrista, and Bhattari, 2014) توکي مور راټولولی او د غذا، علوفې او نورو حاصلاتو په شکل ورته کا اخیستلی شو. دوی کولی د باد د مخنیوي په هکله، او د سیلاوونو د کنترول یا مخ نیوي لپاره گټور ثابت شي. فزیکي گټي یې کېدی شي په اقتصادي او ټولنیزو گټو بدلېږي. د ناوړې د زیات حاصل خېزه کېدو او کښتونو ته د زیاتو اوبو برابرېدل د زیاتو غذایی موادو او یا نورو کښتونه د کمو لگښتونو او لږ کارگرانو په مرسته ترلاسه شي. وروستی نظر د پراخه ټولنیزې خوا له نظره د زیات اهمیت وړ کېدی شي. بزگرې کورنۍ به بیا ممکن لږې اوبه، کود او واینه، یا به لږ وخت ولگوي چې د خوراک په لټه کې خپل مالونه وڅروي). دا به د عدالت او په ساده ډول د تولیدي گټو له نظره زیات اهمیت ولري، تر دې حده پورې چې ښځې، ماشومان، مشران، یا نور له خطر سره مخ کسان گروپونه به په ورته کارونو کې لگیا شي.

د اوبو رسول:

زیاتي بېلگې او شواهد شته چې سالم واټرشيډونه د راز راز اکوسیستم هایډرولوژیک خدمتونه وړاندې کوي یا په بل عبارت خلکو ته د اکوسیستم د خدمتونو تاثیرات د تازه او صافو اوبو په برابرولو کې نغښتي دي (Brauman et al. 2007). دا هایډرولوژیکي خدمتونه د اوبو تصفیه، د موسمي جریان تنظیم، د سیلاونو د خطرونو کمول، د ژوند د

حای (Habitat) ساتنه، او په اوبو پوري اړونده کلتوري خدمتونه ترسره کول شامل دي (Brauman et al. 2005; Postel and Thompson 2007). کله چې اوبه په یوه ساحه کې خوځېږي، هغه فزیکي شرایط چې د هغو په جریان او بیا ځلي دوران باندې اغیزه کوي د گیاهي پوښ د جوړښت د شرایطو تر اغیزې لاندې راځي. د واټر شېډ مدیریت له همدې کبله د هغو ټولنو لپاره یوه مهمه ستراتیژي ده چې د خپل ورځ تریلي زیاتېدونکي نفوس د پاکو او د ډاډ وړ اوبو د پوره کولو په لټه کې دي.

د اوبو د کیفیت گټې چې د واټر شېډ د مدیریت (لکه د رسوباتو او نورو ککړتیاوو) د تم کولو په همله خورا روښانه دي. قوي شواهد شته چې د ځمکې د گیاهي پوښ یا فرش په ساتلو ټینګار کوي تر څو د هایډرولوژیکي خدمتونو د تنظیم فعالیت دوام وکړي او په سمه توګه سرته ورسېږي (Brauman et al. 2007). که څه هم، د اوبو په موسمي جریان او د سیلاوونو د خطرونو کمول چې د ځمکې د مدیریت د فعالیتونو لکه د ځنګلونو بیا رغونه، د نویو ځنګلونو رامنځته کولو او تر ټولو غوره فعالیتونو چې په عام ډول په کرل شوو ځمکو او د څر ځمکو کې عملي کېږي له ځایي شرایطو سره تغیر مومي او دا میتودونه په علمي څېړنو کې تر تودو بحثونو لاندې دي...

انرژي:

هایډروپاور د همالایا، قراقرم او هندوکش په سیمه کې د انرژي د ستراتیژیک انکشاف لپاره یوه عمده منبع ده. خو د هایډروپاور موثر اېرېشن د د زیاتو رسوباتو له کبله له ستونزو سره مخ دی، کوم چې د بندونو د ذخیره کولو د ظرفیت کمولو له لارې د ذخیره عمر کموي، په داسې حال کې چې په لنډ وخت کې د اېرېشن قیمت لوړوي او د تولید موثریت کموي. نو ځکه په زیاته کچه هایډروپاور سکتور د واټر شېډ منجمنت د اکوسیستم په خدمتونو پوري اړه لري او سکتور درک کړي ده چې په پورته لښکېپ او واټر شېډونو کې د رسوباتو مدیریت د سکتور د ستراتیژي هر اړخیزه برخه ده (Annandale, Morris, and Karki 2016).

سرکونه:

ښه مدیریت شوي واټر شېډونه د زېربناوو په ځانګړې توګه د سرکونو په ساتنه کې د فرسایش او تخریب، د ځمکې ښوېدلو او سیلاوونو د خطرونو کمولو له لارې، ښه رول لري (Mandle et al. 2016). د سرکونو د پاسه ښه پیوست شوي او ټینګې شوي ګیاوي د ځمکې ښوېدلو خطرونه مخ نیوي کوي کوم چې د لارو، خلکو، موادو او خدماتو رسولو د بندښت لامل کېږي او د بیارغونې زیات لګښتونه لري. پورتنی کچمنتونه یا واټر شېډونه له فرسایش او تخریبه تحفظ د سیلاوونو خطرونه کموي، نو ځکه د سیلاوونو په واسطه د سرکونو د تخریب مخه نیسي. د سرکونو او نورو ترانسپورتي زېربناوو د ساتنې لپاره د واټر شېډ په مدیریت او ګټو پوهېدل د مصارفو له زیاتوالي مخه نیسي، د مثال په توګه د رسوباتو او نورو خطرونو د کنټرول لپاره د زیاتو قیمتي انجنېري حل لارو کمښت رامنځته کوي.

د بېرنيو حالاتو د خطرونو مخ نیوي او مقاومت (Resilience) زیاتول د ځمکو ښوېدل په غرنیو سیمو او دریايي حوضو کې د رسوباتو لویه منبع ده او د ژوند، شتمنیو او نورو پانګو لپاره چې په میلان لرونکو ناتابو او تخریب شوو سیمو کې لوی خطر دی. د ځمکو ښوېدل په اغیزمنو سیمو کې زیات چاپېریالي، ټولنیز او اقتصادي تاوانونه اړوي، لکه د انسانانو ژوند تلف کېدل، زېربنجاوو ته زیان رسېدل، توکو ته د زیان له کبله اقتصادي تاوان رسېدل، په ځانګړې توګه په لېږي پرتو سیمو کې ګېږي چې د یرکونو شبکې نه وي. د گیاهي پوښ اصلاح او بیا رغونه د میلان تحکیم او ثبات رامنځته کوي، د باران ځاڅکی تجزیه کوي ترڅو په ځمکه کې په اسانۍ جذب شي، او له تخریب شوي میلان څخه اوبه بلې خواته چپوي، (Collison,)

(Anderson, and Lloyd 1995; Vanacker et al. 2003) د خاورې قوت زیاتوي د واټر شېډ د مدیریت له لارې د ځمکې ښوېدنې خطرونه کموي، چېرې چې مناسب وي کېښته خواته سیندونو او کانالونو ته د رسوباتو د تلو مخه نیسي، او هم د ژوند د ضایع کېدو او نورو زېربناوو ته د ضرر رسېدو د مخ نیوي ګټه لري.

د اقلیم بدلون راکمول:

د واټر شېډ مدیریت. د هغو کړنو په مرسته چې د ونو اېښودل، د ځمکې د گیاهي فرش یا پوښ اصلاح کول او د خاورې سالمیت بیا رامنځته کول د ځمکې لاندې او برسېره د کاربن ذخیرې او د خاورې عضوي کاربن زیاتوالی شي، په لنډ سکیپونو او سیمو کې د نور کاربن جذب او ذخیره د واټر شېډ منجمنت لپاره یوه روښانه بریا ده او د اقلیم د بدلون له پروګرامونو څخه د ګډ تمویل امکانات زیاتوي. د اقلیم نور شدید بدلون به د رسوباتو کچه نوره هم زیاته کړي، چې د زیاتو سکتورونو په انکشافی پایلو به اغیزه وکړي. د واټر شېډ منجمنت له لارې د هر اړخیزه موخه لرونکو پروګرامونو په مرسته د طبیعي زېرمو مدیریت دا وړتیا لري چې یادو ننگونو ته حل لارې ومومي.

د واټرشېډ منجمنټ په گڼو گڼو پوهېدل او دا چې څنگه دا گټې مختلفو سکتورونو ته فايده کوي، د پروگرام د طرح او ډيزاين لپاره چې د پانگوني لپاره ستر عايد ولري خورا مهمه مسئله ده. که څه تم زياتي اقتصادي گټې پټې او نابنکاره دي ځکه چې د واټرشېډ دا خدمتونه و مارکېټ ته نه دي ننوتې. د دې لپاره چې په موثره او دوام لرونکي توگه دا مهمې پانگي مديريت کړو، دا زياته اړينه ده چې د واټرشېډ منجمنټ دا زيات خدمتونه د مقدار له لحاظه معلوم او ارزښت يې په علمي ميتودونو وټاکو.

پای

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ